

KS. PROF. ZW. DR HAB. JÓZEF WOŁCZAŃSKI



Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
Wydział Historii i Dziedzictwa Kulturowego
jwolczan@wp.pl

DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNO-NAUKOWA KS. JANA ŚLÓSZARZA NA WYDZIALE TEOLOGICZNYM UNIwersYTETU LWOWSKIEGO W LATACH 1886–1903

Kandydaci na wykładowców dyscyplin filozoficzno-teologicznych w drugiej połowie XIX-wiecznej Galicji na fakulterach teologicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie czy Uniwersytetu im. Cesarza Franciszka I. we Lwowie, a także w diecezjalnych Instytutach Teologicznych Przemyśla i Tarnowa zasadniczo musieli legitymować się dyplomami doktorskimi. Stopnie naukowe doktora teologii, filozofii lub prawa kanonicznego duchowni uzyskiwali wówczas najczęściej na Zachodzie Europy: w Rzymie, Wiedniu, Innsbrucku, Fryburgu Szwajcarskim oraz kilku niemieckich uniwersytetach, rzadziej natomiast w Krakowie i Lwowie¹.

Formuła wykształcenia poza Galicją na poziomie studiów doktoranckich dotyczyła też duchownego archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego ks. Jana Ślósarza (1850–1917). Po ukończeniu czteroletnich studiów na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Lwowskiego (1875–1879), a zarazem odbyciu formacji ascetyczno-moralnej w seminarium duchownym we Lwowie i uzyskaniu

¹ Zob. *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1933*, red. zbior., Lwów 1934; M. Kanior, *Wydział Teologiczny w dziejach Uniwersytetu Krakowskiego (1780–1880)*, Kraków 1998; J. Wołczański, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1939*, Kraków 2002; J. Wołczański, *Wydział Teologiczny*, w: *Academia Militans. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie*, red. A. Redzik, Kraków 2017, s. 291–383; W. Kochowski, *Historia Seminarium Duchownego diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego 1687–1895*, oprac. J. Wołczański, Lwów–Kraków 2011; S. Piech, *Dzieje Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1880–1939*, Kraków 1995; S. Piech, *Wychować dla Kościoła i państwa. Formacja elity duchowieństwa galicyjskiego w Wiedniu 1775–1918*, Kraków 2012.

w roku 1879 święceń kapłańskich, początkowo został skierowany na posadę wikariusza w parafii Belz. Spędził tam zaledwie rok, po czym ówczesny metropolita lwowski abp Seweryn Morawski wysłał go na dalsze studia do Wiednia. Jako stypendysta Wyższego Instytutu Naukowego dla Księży Diecezjalnych w byłym klasztorze św. Augustyna, zwanym Augustineum lub Frintaneum², studiował na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Wiedeńskiego od 30 września 1880 do 29 września 1885 roku.³ Podobnie jak na etapie lwowskim, tak i tym razem przedmiotem studiów była teologia bez ściśle określonej specjalizacji. Zachowane źródła wskazują wszakże niektóre dyscypliny, którym ks. Śłószarz zdawał się poświęcać więcej uwagi. I tak w roku akademickim 1880/81 uczęszczał na wykłady o. prof. Wilhelma Neumanna z bibliistyki, a konkretnie z egzegezy wyższej Księgi Koheleta, oraz na wykłady ks. prof. Karla Wernera z egzegezy wyższej 2 Listu do Koryntian. Poza tym uczestniczył w lektoratach z języka chaldejskiego i syryjskiego. Kilka lat później, w roku akad. 1883/84, studiował pod kierunkiem ks. prof. Franza Laurina prawo kanoniczne⁴.

Pięcioletnie studia zostały uwieńczone zdobyciem stopnia naukowego doktora teologii na podstawie zdanych pomyślnie rygorozów i rozprawy pt.: „Lis de investitura inter Pontifices Romanos et imperatores Romano-Germanicos saeculi 11 et 12 agitata”, liczącej w rękopisie 120 stron⁵. Promocja doktorska miała miejsce 21 października 1885 roku w Wiedniu⁶.

Po powrocie do Lwowa ks. dr Śłószarz wypełniał powierzone mu obowiązki wikariusza w parafii p.w. Matki Bożej Śnieżnej (1885–1888) i katechety IV Gimnazjum (1886–1890)⁷. Obie te posady nie zaspokajały wszakże ambicji 35-letniego wówczas duchownego, marzącego zapewne – czego dowodziły podjęte niebawem starania – o karierze naukowej. Zaledwie po upływie roku od promocji doktorskiej, 3 listopada 1886 roku, złożył on podanie do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego o zatrudnienie na stanowisku adiunkta. Na poparcie

² Zob. K. H. Frankl, *Das Höhere Priesterbildungsinstitut zu St. Augustin in Wien („Frintaneum“)*, w: *Das „Frintaneum in Wien“ und seine Mitglieder aus den Kirchenprovinzen Wien, Salzburg und Görz (1816–1918). Ein biographisches Lexikon*, Hrsg. K. H. Frankl, P. G. Tropper, Klagenfurt–Ljubljana–Wien 2006, s. 21–38.

³ Zob. S. Piech, *Wychować dla Kościoła i państwa...*, dz. cyt., s. 190.

⁴ Zob. S. Piech, *Wychować dla Kościoła i państwa...*, dz. cyt., s. 162.

⁵ Zob. S. Piech, *Wychować dla Kościoła i państwa...*, dz. cyt., s. 251.

⁶ Zob. S. Piech, *Wychować dla Kościoła i państwa...*, dz. cyt.; J. Wołczański, *Śłószarz Jan*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. LI/I, zeszyt 208, red. M. Baczkowski i in., Warszawa–Kraków 2016, s. 42–43.

⁷ Zob. J. Śłószarz, Curriculum vitae, Lwów 27 X 1901, w: Teczka personalna ks. Jana Śłószarza, Derżawnyj Archiw Lwiwskojj Oblasti u Lwowi, f. 26, op. 13, nr 186.

swych starań przytoczył ważne argumenty: ukończenie w 1879 roku z wynikiem celującym Lwowskiej Wszechnicy oraz uzyskanie doktoratu na Uniwersytecie Wiedeńskim. Dodał nadto *passus natury ad captandam benevolentiam*:

Podpisany pragnie wspomniany materiał naukowy zużytkować dla tutejszego wydziału teologicznego, jako adiunkt według potrzeby; największe zaś dobrodziejstwo łaskawego przychylenia się do jego prośby upatruje w tym, iż miałby nieocenioną sposobność korzystania z kierownictwa i wskazówek Przewielebnego Kolegium na polu dalszej ściśle naukowej pracy, której z całą sumiennością swą dalszą działalność poświęcić pragnie⁸.

Okoliczności wyraźnie sprzyjały ewentualnym kandydatom, bowiem wygaśł wówczas przewidziany prawem dwuletni angaż na stanowisku adiunkta ks. dr. Alojzego Jougana (1855–1942), katechety gimnazjalnego i prefekta alumnów seminarium duchownego we Lwowie. Ale ks. Ślósarz nie był bynajmniej jedynym kandydatem aspirującym na wakujący etat. W tym samym czasie analogiczne starania podjął inny absolwent Uniwersytetu Wiedeńskiego, a zarazem rówieśnik w doktorskiej promocji ks. Ślósarza, a mianowicie ks. dr. Błażej Jaszowski (1856–1921)⁹. Podania obu wspomnianych wyżej kandydatów rozpatrywano podczas posiedzenia Rady Wydziału Teologicznego dnia 23 listopada 1886 roku. Droga głosowania wakujący etat przyznano na okres dwóch lat ks. dr. Ślósarzowi. Wprawdzie obaj kandydaci mieli równe szanse, ale prawdopodobnie zadecydowała przesłanka wieku: zwycięzca legitymował się starszą o sześć lat metryką urodzenia¹⁰.

Po zakończonej elekcji dziekan fakultetu ks. prof. Marcelli Paliwoda skierował 23 listopada 1886 roku pismo do Konsystorza Metropolitalnego ob. łac. we Lwowie z informacją o wynikach głosowania, a zarazem z prośbą o *veniam docendi* dla nowego adiunkta. Przy okazji zdefiniowano zakres jego obowiązków: „[...] zastępowanie XX. profesorów teologicznych w razie ich przeszkody”¹¹. Wynika z tego, że nowe obowiązki nie miały ściśle określonego charakteru, ale były

⁸ J. Ślósarz, Podanie do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego, Lwów 3 XI 1886, w: Teczka personalna ks. Jana Ślósarza..., dz. cyt.

⁹ Zob. M. Paliwoda, Nota dziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego w sprawie obsady stanowiska adiunkta, Lwów 6 XI 1886, w: Teczka personalna ks. Jana Ślósarza..., dz. cyt.

¹⁰ Zob. J. Wołczański, *Jaszowski Błażej* [hasło], w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 7, red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sułowski, Lublin 1997, kol. 1115.

¹¹ M. Paliwoda, Kopia pisma do Konsystorza Metropolitalnego ob. łac., Lwów 23 XI 1886, w: Teczka personalna ks. Jana Ślósarza..., dz. cyt.

dostosowywane *ad hoc* do bieżących potrzeb fakultetu. Jednocześnie dziekan wystosował pismo z analogiczną petycją do Konsystorza Metropolitalnego obrządku greckokatolickiego we Lwowie, ponieważ na wykłady uniwersyteckie uczęszczali także uczniowie. Pozytywna decyzja ze strony arcybiskupa Seweryna Morawskiego nadeszła 3 stycznia 1887 roku, zaś metropolita unicki Sylwester Sembratowicz swoją aprobatę podpisał 28 stycznia tego samego roku¹².

Kontynuując finalizację formalności, dziekan fakultetu ks. prof. Paliwoda wystosował pismo 23 listopada 1886 roku do Namiestnictwa we Lwowie z prośbą o wypłacanie nowemu adiunktowi ks. dr. Ślósarzowi od 24 listopada 1886 roku do 30 września 1888 roku kwoty 105 złr (złoty reńskich) rocznie w miesięcznych ratach¹³. Stosowne rozporządzenie w tej kwestii Namiestnictwo wydało 29 grudnia 1886 roku Głównej Kasie Krajowej we Lwowie¹⁴. O decyzjach tych poinformował samego zainteresowanego dziekana fakultetu ks. prof. Paliwoda odrębnym pismem z 24 stycznia 1887 roku¹⁵.

Po upływie dwuletniej kadencji, 5 października 1888 roku, ks. Ślósarz skierował do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego pismo z prośbą o prolongatę adiunktury na kolejne dwa lata¹⁶. Petycja ta została pozytywnie rozpatrzona podczas posiedzenia grona profesorów 24 listopada 1888 roku, jednomyślnie akceptujących starania petenta¹⁷. Tak jak poprzednim razem, tak i teraz, zwrócono się do Namiestnictwa o wypłacanie poborów adiunktowi w takiej samej wysokości 105 zł rocznie przez kolejne dwulecie¹⁸. Urzędnicy Namiestnictwa ponownie nadali bieg tej sprawie, zlecając jej realizację Głównej Kasie Krajowej we Lwowie¹⁹. Reasumując, należy dodać, iż status adiunkta

¹² Zob. S. T. Morawski, Odezwa, Lwów 3 I 1887, w: Teczka personalna ks. Jana Ślósarza...; S. Sembratowicz, Nota, Leopoli 28 I 1887, w: Teczka personalna ks. J. Ślósarza..., dz. cyt.

¹³ M. Paliwoda, Kopia pisma do Namiestnictwa we Lwowie, Lwów 23 XI 1886, w: Teczka personalna ks. Jana Ślósarza..., dz. cyt.

¹⁴ Zob. Kopia pisma Namiestnictwa do Głównej Kasy Krajowej we Lwowie, Lwów 29 XII 1886, w: Teczka personalna ks. Jana Ślósarza..., dz. cyt.

¹⁵ Zob. M. Paliwoda, Kopia pisma dziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego do ks. J. Ślósarza, Lwów 24 I 1887, w: Teczka personalna ks. Jana Ślósarza..., dz. cyt.

¹⁶ Zob. J. Bartoszewski, Nota w sprawie petycji ks. J. Ślósarza o przedłużenie kadencji adiunkta, Lwów 5 X 1888, w: Teczka personalna ks. Jana Ślósarza..., dz. cyt.

¹⁷ Zob. J. Bartoszewski, Kopia pisma dziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego do ks. J. Ślósarza, Lwów 26 XI 1888, w: Teczka personalna ks. Jana Ślósarza..., dz. cyt.

¹⁸ Zob. J. Bartoszewski, Kopia pisma dziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego do Namiestnictwa we Lwowie, 26 XI 1888, w: Teczka personalna ks. Jana Ślósarza..., dz. cyt.

¹⁹ Zob. Kopia pisma Namiestnictwa do Głównej Kasy Krajowej we Lwowie, Lwów 30 XI 1888, w: Teczka personalna ks. Jana Ślósarza..., dz. cyt.

Wydziału Teologicznego posiadał ks. Ślósarz od roku akademickiego 1886/87 do roku akademickiego 1890/91 włącznie²⁰.

O ile w pierwszej kadencji ks. Ślósarz nie pełnił żadnych praktycznych funkcji na Wydziale Teologicznym, o tyle w drugiej pojawiły się dlań nowe wyzwania. Zimą 1888 roku, po Bożym Narodzeniu, otrzymał od dziekana fakultetu ks. prof. Jana Bartoszewskiego służbowe polecenie objęcia zastępstwa wykładów z Nowego Testamentu w miejsce chorego ks. prof. Józefa Watzki (1831–1908)²¹. Zarówno czas, jak i zakres zastępstwa ks. Ślósarz miał ustalić osobiście z niedysponowanym uczonym²². Nieznany jest wszakże rezultat tegoż angażu, bowiem został on podjęty *ad hoc*, czego oczywiście nie wykazały drukowane katalogi wykładów uniwersyteckich, a odnotowały jedynie źródła archiwalne.

Pół roku później, 24 kwietnia 1889 roku, ks. dziekan Bartoszewski ponownie zwrócił się pisemnie do ks. Ślósarza z wezwaniem do zastępstwa wykładowcy Starego Testamentu, prof. Klemensa Sarnickiego OSBM (1832–1909)²³, udającego się na Kongres Katolicki w Wiedniu. Także tym razem adiunkt winien był się porozumieć z kierownikiem katedry w celu ustalenia konkretów²⁴. Niestety,

²⁰ Zob. J. Ślósarz, *Curriculum vitae...*, dz. cyt.; C.K. *Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów w letnim półroczu 1886/7*, Lwów 1887, s. 6; C.K. *Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów w zimowym półroczu 1886/7*, Lwów 1887, s. 6; C.K. *Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I. we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów w zimowym półroczu 1887/8*, Lwów 1887, s. 6; C.K. *Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I. we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów w letnim półroczu 1887/8*, Lwów 1888, s. 6; C.K. *Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I. we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów w zimowym półroczu 1888/9*, Lwów 1888, s. 6; C.K. *Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I. we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów w letnim półroczu 1888/9*, Lwów 1889, s. 6; C.K. *Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I. we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów w zimowym półroczu 1889/90*, Lwów 1889, s. 6; C.K. *Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I. we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów w letnim półroczu 1889/90*, Lwów 1890, s. 6; C.K. *Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I. we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów w półroczu zimowym 1890/1*, Lwów 1890, s. 5; C.K. *Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I. we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów w półroczu letnim 1890/1*, Lwów 1890, s. 5.

²¹ Zob. *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1933...*, dz. cyt. s. 23; J. Owsinśkyj, *Watecka (Watzka) Józef*, w: *Lwiuśkyj Nacionalnyj Uniwersytet imeni Iwana Franka. Encyklopedia*, t. 1, red. I. O. Wakarczuk, Lwów 2011, s. 271.

²² Zob. J. Bartoszewski, Kopia pisma dziekana Wydziału Teologicznego do ks. J. Ślósarza, Lwów 29 XII 1888, w: *Teczka personalna ks. Jana Ślósarza...*, dz. cyt.

²³ Zob. H. E. Wyczawski, *Sarnicki Klemens* [hasło], w: *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 4, red. H. E. Wyczawski, Warszawa 1983, s. 22–23 (błędy i braki); *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1933...*, dz. cyt., s. 22.

²⁴ Zob. J. Bartoszewski, Kopia pisma do ks. J. Ślósarza, Lwów 24 IV 1889, w: *Teczka personalna ks. Jana Ślósarza...*, dz. cyt.

brak szczegółowych źródeł nie pozwala ustalić w tej mierze żadnych detali. Tego samego roku dotyczy relacja ks. Śłósarza o zastępstwie wykładowcy historii Kościoła, ks. prof. Józefa Delkiewicza (1822–1912)²⁵, choć nie znajduje ona potwierdzenia w innych źródłach²⁶.

Wspomniane już wcześniej kłopoty zdrowotne ks. prof. Watzki nie ustąpiły, co spowodowało konieczność dalszej pomocy ze strony adiunkta. Mianowicie pod koniec roku akademickiego 1888/89 profesor nie był w stanie przeprowadzić końcowych egzaminów, wskutek czego obowiązki te zlecono ks. Śłósarzowi. W dniach 23–26 lipca 1889 roku egzaminował on z zakresu Nowego Testamentu kilkudziesięciu studentów obrządku łacińskiego i grekokatolickiego²⁷.

Według niepotwierdzonej źródłowo – poza relacją ks. Śłósarza – wzmianki w jednym z pism do Rady Wydziału Teologicznego, zastępował on przez jeden semestr roku akademickim 1889/90 wykładowcą teologii pastoralnej, ks. prof. Ludwika Klossa (1845–1902)²⁸, przebywającego okresowo w Jeruzolimie²⁹. Jeszcze jedno – tym razem oficjalnie poświadczone źródło – zastępstwo miało miejsce w I semestrze roku akademickiego 1890/91. W 1890 roku przeszedł na emeryturę kierownik Katedry Historii Kościoła – ks. prof. Józef Delkiewicz, a jego wykłady powierzono w I semestrze roku akad. 1890/91 ks. dr. Śłósarzowi³⁰, choć drukowane katalogi uniwersyteckie nie zarejestrowały tego faktu³¹. Przeprowadził on nadto na koniec semestru egzamin „z nader pomyślnym skutkiem”, co potwierdzili profesorowie fakultetu³². Szczegóły – podręczniki, z których korzystał, metody dydaktyczne oraz wymagania wobec słuchaczy – są nieznane.

²⁵ Zob. J. Hłytyuk, T. Leszczak, *Delkewycz Josyf, Lwiwskyj Nacionalnyj Nacionalnyj Uniwersytet imeni Iwana Franka. Encyklopedia*, LNU imeni Iwana Franka, t. 1, Lwów 2011, s. 427; *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1933...*, dz. cyt., s. 20.

²⁶ Zob. J. Śłószarz, Podanie do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego, Lwów 13 XII 1895, w: Teczka personalna ks. Jana Śłósarza..., dz. cyt.

²⁷ Zob. J. Delkiewicz, Wezwanie, Lwów 17 VII 1889, w: Teczka personalna ks. Jana Śłósarza..., dz. cyt.

²⁸ Zob. J. Wołczański, *Kloss Ludwik* [hasło], w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 9, red. F. Gryglewicz i in., Lublin 2002, kol. 157–158; *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1933...*, dz. cyt., s. 29.

²⁹ Zob. J. Śłószarz, Pismo do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego, Lwów 8 VI 1900, w: Teczka personalna ks. Jana Śłósarza..., dz. cyt.

³⁰ Zob. *Kronika Uniwersytetu Lwowskiego. II. (1898/9 – 909/10)*, red. W. Hahn, Lwów 1912, s. 302.

³¹ Zob. *C.K. Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów w półroczu zimowym 1890/1...*, dz. cyt., s. 24.

³² Zob. J. Śłószarz, Podanie do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego, Lwów 13 XII 1895..., dz. cyt.

Warto tu dodać, iż w tym samym czasie, bo w latach 1888–1892, pełnił funkcję prefekta Lwowskiego seminarium duchownego ob. łac., a następnie, w latach 1892–1894, nadal pracował na stanowisku nauczyciela religii, tym razem w V Gimnazjum, zaś w latach 1894–1905 był katechetą w Wyższej Szkole Realnej we Lwowie. Obowiązki te dały mu szansę rozwijania doświadczenia pedagogicznego i umiejętności nawiązywania kontaktów międzyludzkich, co wyeksponował w staraniach o stałą angaż na Uniwersytecie Lwowskim³³.

Okazja ku temu nadarzyła się niebawem, kiedy to po śmierci wykładowcy historii Kościoła, ks. prof. Eustachego Skrochowskiego (ur. 18 września 1843, zm. 16 września 1895)³⁴, pojawiła się nadzieja na awans ks. Śłószarza w strukturach uniwersyteckich³⁵. Korzystając z tej szansy, skierował on 13 grudnia 1895 roku podanie do Rady Wydziału Teologicznego z prośbą o nominację na wakującą katedrę. Do swego pisma dołączył m.in. opinię profesorów tegoż fakultetu, którym był już dobrze znany. Grono wykładowców stwierdzało, „[...] iż czuje się spowodowanym nie tylko pod względem wiedzy teologicznej i działalności nauczycielskiej, ale także pod względem uprzejmości w pożyciu koleżeńskim [kandydata] jak najlepiej zalecić”³⁶. Petent, rekomendując swoje walory intelektualne, zapewniał adresatów pisma o znajomości przedmiotu nie tylko w sensie prowadzenia wykładów i egzaminowania studentów, ale także o orientacji w źródłach historycznych, czego miała dowodzić świeżo opublikowana rozprawa jego autorstwa *De investitura dissertatio* (Lwów 1896). *Nota bene* prawdopodobnie publikacja ta była przerobioną wersją wiedeńskiego doktoratu z roku 1885, negatywnie ocenioną przez jednego z członków fakultetu teologicznego³⁷.

W dalszych partiach petycji autor powoływał się na swoją wieloletnią praktykę dydaktyczną zarówno w charakterze adiunkta uniwersyteckiego, jak i katechety szkół średnich; w ramach obowiązków nauczycielskich zajmował się także

³³ Zob. J. Śłószarz, Podanie do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego, Lwów 13 XII 1895..., dz. cyt.; J. Śłószarz, Curriculum vitae..., dz. cyt.; J. Śłószarz, Ankieta służbowa, bmr., w: Teczka personalna ks. Jana Śłószarza..., dz. cyt.

³⁴ Zob. B. Micewski, *Skrochowski Eustachy* [hasło], w: *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 4, red. H. E. Wyczawski, Warszawa 1983, s. 98–100; *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1933...*, dz. cyt., s. 20.

³⁵ Zob. L. Finkel, M. Chłamtacz, *Kronika Uniwersytetu Lwowskiego. I. (1894/95–1897/98)*, Lwów 1899, s. 30; *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1933...*, dz. cyt., s. 20.

³⁶ J. Śłószarz, Podanie do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego, Lwów 13 XII 1895..., dz. cyt.

³⁷ Zob. J. Bilczewski, Kopia pisma do Prezydium Namiestnictwa we Lwowie, Lwów 24 IX 1902, s. 6., w: Teczka personalna ks. Alojzego Jougana. Derżawnyj Archiw Lwiwskojj Oblasti u Lwowi, f. 26, op. 5, nr 220.

prezentacją zagadnień z dziedziny historii Kościoła. Do pogłębienia wiedzy historycznej posłużyła mu podróż naukowa do Rzymu i innych miast włoskich w roku 1891, dzięki czemu zapoznał się z dziejami tych miejsc i bogatymi zabytkami architektury. W cytowanym podaniu ks. Ślósarz przytoczył nadto swoje doświadczenie pedagogiczne – zarówno katechety, jak i wychowawcy alumnów archidiecezji lwowskiej, co powinno ułatwić mu pełnienie obowiązków wykładowcy uniwersyteckiego. Powołał się w końcu na swój wkład w prace stałej komisji do spraw opracowania planów nauczania i aprobaty książek szkolnych, co wzbogaciło jego wiedzę o funkcjonowaniu struktury szkoły i procesów nauczania³⁸. Do cytowanego podania dołączonych zostało 12 załączników w formie aneksów potwierdzających kompetencje petenta w rzeczonyj sprawie.

Niestety ani autoprezentacja ks. Ślósarza, ani – kurtuazyjne zresztą – referencje jego pseudoprotektorów nie przekonały członków Rady Wydziału Teologicznego do powierzenia mu kierownictwa Katedry Historii Kościoła na Uniwersytecie Lwowskim. Wprawdzie jednostka ta nie należała do szczególnie prestiżowych w katalogu pozostałych katedr – za renomowane uchodziły wówczas: Katedra Nowego Testamentu, Katedra Starego Testamentu, Katedra Teologii Dogmatycznej, Katedra Teologii Moralnej czy wreszcie Katedra Prawa Kanonicznego, gdyż uważano je za dyscypliny najbardziej przydatne w życiu przyszłych kapłanów – jednak nie zamierzano angażować osoby bez żadnego dorobku naukowego z dziedziny dziejów Kościoła, nawet gruntownie wykształconej, zaangażowanej w sprawy organizacyjne Kościoła i zaznajomionej z metodami dydaktycznymi.

Bądź co bądź pozycja profesora uniwersytetu cieszyła się niebywałym szacunkiem społecznym, a naukowe środowisko lwowskie z przełomu XIX i XX stulecia miało już ugruntowaną renomę. W relacji do pozostałych wydziałów Uniwersytetu Lwowskiego fakultet teologiczny był stosunkowo słaby pod względem osiągnięć naukowo-badawczych, bo nastawiony na praktyczny wymiar formacji studentów, nie mógł sobie pozwolić na mianowanie przypadkowego kandydata, skoro o nominację zabiegali osoby cieszące się wyrobioną sławą naukową. Tak było i w tym wypadku. Petycja ks. Ślósarza pozostała więc bez echa, a po upływie dziewięciu miesięcy, 21 września 1896 roku, nominację na kierownika Katedry Historii Kościoła uzyskał ks. prof. Jan Fijałek (1864–1936)³⁹,

³⁸ Zob. J. Ślósarz, Podanie do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego, Lwów 13 XII 1895..., dz. cyt.

³⁹ Zob. L. Finkel, M. Chlamtacz, *Kronika Uniwersytetu Lwowskiego. I...*, dz. cyt., s. 117; P. Pałka, *Fijałek Jan* [hasło], w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 5, red. F. Gryglewicz i in., Lublin 1989, kol. 178–180.

już wówczas wybitny uczony, a w niedalekiej przyszłości jeden z najznakomitszych polskich historyków Kościoła⁴⁰.

Niepowodzenie w zabiegach o katedrę uniwersytecką nie położyło bynajmniej kresu staraniom ks. Ślósarza o stałą pracę na Uniwersytecie Lwowskim. Postanowił zrealizować je metodą zdobycia ugruntowanej pozycji w świecie nauki, a następnie sięgnąć po wyznaczony sobie cel. Tym razem zamierzał poświęcić się studiom w zakresie teologii pastoralnej. Pięć lat po nieudanych poprzednich staraniach, 8 czerwca 1900 roku, złożył podanie do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego o otwarcie postępowania habilitacyjnego w oparciu o drukowaną rozprawę *O cenzurach kościelnych i ekskomunikach w szczególności sposób papieżowi zastrzeżonych* (Lwów 1900). Przytaczając wszystkie etapy dotychczasowej pracy zawodowej, wyraźnie wyeksponował elementy związane z procesem dydaktyczno-naukowym zarówno na Uniwersytecie Lwowskim (adiunktura, wykłady i egzaminy w zastępstwie nieobecnych profesorów), jak i staż pedagogiczny (nauczyciel w szkołach średnich i prowadzący praktyczne ćwiczenia pastoralne z alumunami seminarium duchownego)⁴¹.

Na recenzentów rozprawy habilitacyjnej wyznaczono spośród grona miejscowego fakultetu teologicznego dwóch profesorów: kierownika Katedry Teologii Pastoralnej – ks. Jana Bartoszewskiego i kierownika Katedry Teologii Moralnej – ks. Stanisława Narajewskiego. Obie recenzje można uznać za nader lakoniczne, również ze względu na ich objętość; każda z nich zajmowała zaledwie jedną stronę papieru formatu *in folio*. Pierwszy z recenzentów uznał rozprawę za spełniającą wymogi stawiane tego typu pracom do uzyskania habilitacji. Pisał:

Jest to bowiem rozprawa mająca wartość naukową, oparta na dziełach naukowych ten przedmiot gruntownie traktujących, a wyczerpująca obrany temat zupełnie. Autor wyraża się krótko, jędrnie, a mimo to jasno, przedstawia rzecz logicznie i w systematycznym porządku. Największą zaś zaletą tej rozprawy jest to, że autor daje w niej praktyczne wskazówki mogące posłużyć osobliwie dla początkujących spowiedników, jako przewodnik w sprawowaniu Sakramentu pokuty [...]⁴².

⁴⁰ Zob. J. Ślósarz, Pismo do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego, Lwów 8 VI 1900..., dz. cyt.

⁴¹ Zob. J. Ślósarz, Pismo do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego, Lwów 8 VI 1900..., dz. cyt.

⁴² J. Bartoszewski, Recenzja rozprawy habilitacyjnej ks. dr. J. Ślósarza, Lwów 4 IX 1900, w: Teczka personalna ks. Jana Ślósarza..., dz. cyt.

Ponadto przyznał tej pracy walory zarówno metodologiczne, jak i praktyczne, podkreślając przy tym poprawny i piękny język narracji.

W drugiej opinii recenzent analizował formalną strukturę dysertacji, zwracając uwagę na dysproporcję pomiędzy częścią pierwszą – teoretyczną, a drugą – praktyczną. Recenzent wytykał autorowi zbyt powierzchowne opracowanie pierwszej z nich. Podkreślił wszakże i zalety pracy: poprawny warsztat metodologiczny, cytowanie w wersji oryginalnej dokumentów papieskich i kongregacji Stolicy Apostolskiej, zestawienie najnowszych rozporządzeń watykańskich odnośnie do omawianego tematu⁴³.

Obie zatem recenzje miały pozytywny wydźwięk, jakkolwiek nie wspominały o dopuszczeniu kandydata do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego. Widocznie postulat ten uznano za oczywisty. Podczas posiedzenia Rady Wydziału Teologicznego 29 października 1900 roku oceniono rozprawę ks. Śłósarza „[...] za wystarczającą do uzyskania venia docendi”⁴⁴. W tej sytuacji ówczesny dziekan Wydziału Teologicznego, ks. prof. Józef Komarnicki, pismem z 3 listopada 1900 roku zawiadomił habilitanta o decyzji groma profesorskiego, a jednocześnie zaprosił go na kolokwium habilitacyjne 6 listopada tego roku. Równocześnie wezwał kandydata do przedłożenia Radzie Wydziału Teologicznego trzech tematów, z których wybierze ona jeden jako przedmiot wykładu habilitacyjnego⁴⁵.

Zapowiedziane kolokwium odbyło się zgodnie z planem. Uczestniczyło w nim ośmiu profesorów: ks. Józef Komarnicki – dziekan, o. Klemens Sarnicki, ks. Jan Bartoszewski, ks. Józef Bilczewski, ks. Jan Fijałek, ks. Błażej Jaszowski, ks. Stanisław Narajewski i ks. Jan Żukowski. Dziewięty z członków komisji – ks. Ludwik Kloss – był nieobecny, ponieważ przebywał na urlopie zdrowotnym. W kolokwium czynnie uczestniczyli obaj recenzenci oraz dwaj członkowie komisji: ks. prof. Jaszowski i o. prof. Sarnicki, zadając kandydatowi szereg pytań. Ks. prof. Bartoszewski postawił mu aż 15 kwestii do rozwiązania, dotyczących rezerwatów papieskich stosowanych w spowiedzi, jak też szczegółowych zagadnień związanych z praktyką spowiedzi. Natomiast ks. prof. Narajewski zlecił 2 problemy do zreferowania – również z dziedziny sakramentu pokuty. Na pytania obu recenzentów habilitant udzielił zadowolających odpowiedzi. Podobnie rzecz się miała z rezultatem odpowiedzi udzielonych pozostałym egzaminatorom.

⁴³ Zob. S. Narajewski, Recenzja rozprawy habilitacyjnej ks. dr. J. Śłósarza, Lwów 25 X 1900, w: *Teczka personalna ks. Jana Śłósarza...*, dz. cyt.

⁴⁴ Zob. J. Komarnicki, Kopia pisma dziekana fakultetu teologicznego do ks. J. Śłósarza, Lwów 3 XI 1900, w: *Teczka personalna ks. Jana Śłósarza...*, dz. cyt.

⁴⁵ Zob. J. Komarnicki, Kopia pisma dziekana fakultetu teologicznego do ks. J. Śłósarza..., dz. cyt.

Końcowy werdykt komisji brzmiał następująco: „[...] Kandydat należycie opanował przedmiot do którego się habilituje, zna jego literaturę, biegle włada językiem polskim, więc posiada kwalifikację potrzebną dla docenta teologii pasterskiej”⁴⁶. Podjęto zatem decyzję o dopuszczeniu kandydata do wykładu, wybierając temat: „Jak ma kaznodzieja poruszyć wolę słuchacza?”. Termin wykładu wyznaczono na 15 listopada 1900 roku⁴⁷.

Tego dnia o godzinie 11:45 ponownie zebrała się w kancelarii dziekanatu Wydziału Teologicznego komisja habilitacyjna, niemal w tym samym składzie, z wyjątkiem chorego ks. prof. Klossa i zajętego inną pracą ks. prof. Bilczewskiego. Po przejściu do sali wykładowej habilitant w obecności zebranych wygłosił z pamięci wykład habilitacyjny. W protokole z posiedzenia zanotowano końcową ocenę wystąpienia ks. Ślósarza: „[...] Kandydat posiada głos donośny i wyraźny, akcentuje odpowiednio i cały wykład był z godnością i namaszczeniem wygłoszony”⁴⁸. Reasumując finał postępowania habilitacyjnego, członkowie komisji jednomyślnie postanowili udzielić kandydatowi *veniam docendi*⁴⁹.

5 grudnia 1900 roku z dziekanatu Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego skierowano więc komplet dokumentów do Ministerstwa Wyznań i Oświaty w Wiedniu z prośbą o zatwierdzenie habilitacji ks. Ślósarza w zakresie teologii pastoralnej⁵⁰. Pozytywna decyzja w tej kwestii nosiła datę 6maja 1901 roku, co tym samym oznaczało dla zainteresowanego włączenie go do grona prywatnych docentów⁵¹. Ksiądz dziekan prof. Józef Komarnicki poinformował ks. Ślósarza o pomyślnym zakończeniu postępowania habilitacyjnego⁵².

⁴⁶ J. Komarnicki, Kopia pisma dziekana fakultetu teologicznego do ks. J. Ślósarza..., dz. cyt.

⁴⁷ Zob. J. Komarnicki, Kopia pisma dziekana fakultetu teologicznego do ks. J. Ślósarza..., dz. cyt.

⁴⁸ J. Komarnicki, Kopia pisma dziekana fakultetu teologicznego do ks. J. Ślósarza..., dz. cyt. Charakterystyczna jest kwintesencja oceny, koncentrująca się nie na *meritum*, lecz na walorach wokalnych habilitanta. Taką zresztą praktykę stosowano zarówno na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, jak i Uniwersytetu Lwowskiego. Widocznie zakładano, że merytoryczne atuty wykładów kandydatów do habilitacji są bezdyskusyjne, a jedyną przeszkodę w uzyskaniu aprobaty może stanowić defekt natury akustycznej.

⁴⁹ Zob. J. Komarnicki, Kopia pisma dziekana fakultetu teologicznego do ks. J. Ślósarza..., dz. cyt.

⁵⁰ Zob. J. Komarnicki, Kopia pisma dziekana Wydziału Teologicznego do Ministerstwa Wyznań i Oświaty w Wiedniu, Lemberg 5 X 1900, w: Teczka personalna ks. Jana Ślósarza..., dz. cyt.

⁵¹ Tytuł naukowy docenta prywatnego przyznawano w krajach niemieckojęzycznych – do których należała wówczas Galicja – osobom po uzyskaniu habilitacji. Nie byli oni wszakże etatowymi pracownikami uczelni. Zob. Pismo Ministerstwa Wyznań i Oświaty w Wiedniu do Dziekanatu Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego, Wien 6 V 1901, w: Teczka personalna ks. Jana Ślósarza..., dz. cyt.

⁵² Zob. J. Komarnicki, Kopia pisma dziekana Wydziału Teologicznego do ks. doc. dr. hab. Jana Ślósarza, Lwów 21 V 1900, w: Teczka personalna ks. Jana Ślósarza..., dz. cyt.

Uzyskanie stopnia doktora habilitowanego nie otwierało automatycznie drzwi do pracy dydaktyczno-naukowej. Wiele zależało od konkretnych potrzeb wynikających z konieczności uzupełnienia składu grona pedagogicznego uszczuplonego wskutek wypadków losowych bądź obsady nowo kreowanych etatów. Ta ostatnia z wymienionych okoliczności na przełomie XIX/XX wieku raczej nie wchodziła w rachubę na galicyjskich fakultetach teologicznych, bowiem nie rozbudowywano planu studiów. Taka perspektywa pojawiła się dopiero w Polsce Odrodzonej po roku 1918⁵³. W tej sytuacji pozostawały dla docentów tylko godziny zlecane. Taki też los spotkał ks. Ślósarza. Mianowicie przyznano mu w II semestrze roku akademickiego 1901/02 zaledwie jedną godzinę wykładu „O udzielaniu świętego Sakramentu pokuty”, a w roku następnym wykładał ten sam przedmiot w analogicznym wymiarze przez dwa semestry⁵⁴. Łatwo zrozumieć frustrację młodego stażem, choć zaawansowanego wiekiem, 51-letniego docenta, który nawet po zdobyciu habilitacji nie miał większych szans na objęcie Katedry Teologii Pastoralnej – tą bowiem aż do 13 lutego 1902 roku kierował ks. prof. Ludwik Kloss. Jeszcze przed jego śmiercią, która nastąpiła 13 marca tegoż roku, pojawiły się dodatkowe przeszkody⁵⁵.

Mianowicie we lwowskim środowisku naukowym wyłonił się poważny konkurent do objęcia tejże katedry w osobie ks. doc. Alojzego Jougana, kapłana archidiecezji lwowskiej. Nie miał on wprawdzie ukończonych studiów w ośrodkach uniwersyteckich poza Galicją, gdyż doktorat uzyskał w roku 1888 we Lwowie, ale – podobnie jak ks. Ślósarz – habilitował się tam 25 czerwca 1901 roku, również w zakresie teologii pastoralnej⁵⁶. Dzielił ich więc okres zaledwie miesiąca od uzyskania docentury, jednak decydującą przewagę miał ks. Jougan. Od daty uzyskania doktoratu do habilitacji mógł się bowiem wylegitymować znaczącym dorobkiem naukowym: bibliografia jego prac drukowanych liczyła

⁵³ Zob. J. Wołczański, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie...*, dz. cyt.; Zob. także: S. Piech, *Dzieje Wydziału Teologicznego...*, dz. cyt.; *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza 1918–1933...*, dz. cyt., s. 37–80.

⁵⁴ Zob. Tabela nr 1 w niniejszym artykule. *C.K. Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów w półroczu letnim 1901/1902*, Lwów 1901/1902, s. 7, 39, 59; *C.K. Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I. we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów w półroczu zimowym 1902/1903*, Lwów 1902, s. 7, 58; *C.K. Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I. we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów w półroczu letnim 1902/1903*, Lwów 1902, s. 7, 41.

⁵⁵ Zob. *Kronika Uniwersytetu Lwowskiego. II...*, dz. cyt., s. 284.

⁵⁶ Zob. J. Wołczański, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie...*, dz. cyt., s. 264.

ponad 80 artykułów i rozpraw, przeszło 220 recenzji oraz 14 samoistnych dzieł i publikacji; spośród tych pozycji 84 dotyczyły w ścisłym znaczeniu teologii pastoralnej⁵⁷. Nic więc dziwnego, że 7 samodzielnych publikacji o niewielkim ciężarze gatunkowym oraz przekład katechizmu z j. niemieckiego – które składały się na dorobek ks. Ślósarza – nie były w stanie rywalizować z imponującą spuścizną jego kolegi⁵⁸.

Pomiędzy tymi dwoma kandydatami do objęcia wakującej Katedry Teologii Pastoralnej toczyły się swoiste zaoczne zmagania. Sytuację skomplikował dodatkowo fakt pojawienia się jeszcze trzeciego konkurenta w osobie ks. doc. Adama Gerstmannna (1873–1940)⁵⁹, który również uzyskał habilitację w zakresie teologii pastoralnej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Lwowskiego, tyle że rok wcześniej niż wyżej wymienieni duchowni, a dokładnie 9 maja 1900 roku⁶⁰. Podczas posiedzenia Rady Wydziału Teologicznego dnia 26 czerwca 1902 roku usiłowano położyć kres zaistniałemu impasowi, wysuwając dwie równorzędne kandydatury: ówczesnego katechety gimnazjalnego ks. doc. Alojzego Jougana „[...] ze względu na jego prace naukowe [...]”⁶¹ i ks. doc. Jana Ślósarza, bez

⁵⁷ Niekompletna – jak się okazuje – bibliografia prac drukowanych ks. Jougana we współczesnym opracowaniu K. Piętki liczy za ten okres zaledwie 34 pozycje. Zob. A. Jougan, Pismo do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego, Lwów 12 XII 1900, w: Teczka personalna ks. Alojzego Jougana..., dz. cyt.; A. Jougan, Wykaz działalności i pracy pisarskiej ogłoszonej drukiem, Lwów 12 XIII 1900, w: Teczka personalna ks. Alojzego Jougana..., dz. cyt.; K. Piętka, *Jougan Władysław Alojzy* [hasło], w: *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 5, red. L. Grzebiń, Warszawa 1983, s. 616–619.

⁵⁸ Były to: J. Ślósarz, *Geschlicher Abriss des Seminars der Lemberger Erzdiöcese ritus latini*, w: H. Zschokke, *Die theologische Studien und Anstalten der katholischen Kirche in Österreich*, Wien–Leipzig 1894, s. 994–1000, <https://archive.org/details/dietheologischesoozschoog> (18 VII 2020); J. Ślósarz, *De investitura dissertatio*..., dz. cyt.; J. Ślósarz, *Katechizm religii katolickiej dla młodzieży szkół średnich*, 1897, 1899²; J. Ślósarz, *Egzorta przy rozpoczęciu II półroczu. (Dla szkół średnich)*, „Dwutygodnik Katechetyczny i Duszpasterski” (1897) nr 3, s. 37–41; J. Ślósarz, *O. Julian Ślósarz. (Wspomnienie pośmiertne)*..., dz. cyt.; J. Ślósarz, *O cenzurach kościelnych*..., dz. cyt.; J. Ślósarz, *Władza kluczowa w Św. Sakramencie Pokuty*..., dz. cyt., przekład z j. niemieckiego: *Mały katechizm religii rzymsko-katolickiej przelożył z niemieckiego tekstu Jan Ślósarz*..., dz. cyt.; J. Wolczański, *Ślósarz Jan*..., dz. cyt., s. 42–43.

⁵⁹ Zob. J. Wolczański, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie*..., dz. cyt., s. 257; *Kronika Uniwersytetu Lwowskiego. II*..., dz. cyt., s. 301–302; P. Hempterek, *Gerstmann Adam* [hasło], w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 5, red. F. Gryglewicz i in., Lublin 1989, kol. 1022.

⁶⁰ Zob. J. Wolczański, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie*..., dz. cyt., s. 257.

⁶¹ Protokół posiedzenia Kolegium Profesorów Wydziału Teologicznego c.k. Uniwersytetu we Lwowie z dnia 26 czerwca 1902 r. w sprawie obsadzenia Katedry teologii pastoralnej z polskim językiem wykładowym, Lwów 25 VI 1902 r., w: Teczka personalna ks. Alojzego Jougana..., dz. cyt.

podania szczegółowej motywacji. Rozmyślnie pominięto osobę ks. doc. Adama Gerstmana, „a to ze względu na wiek jego młody i brak doświadczenia potrzebnego dla profesora teologii pasterskiej, jako przedmiotu praktycznego w duszpasterstwie”⁶². Wniosek ten uchwalono jednomyślnie, kierując stosowne pismo do wiedeńskiego Ministerstwa Wyznań i Oświaty.

Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż we wszystkich zachowanych dokumentach dotyczących kwestii obsady owej katedry pojawiał się wątek wykazania się przez kandydatów praktyką duszpasterską. Niezwykle mocno wybrzmiał w tej kwestii głos ks. Jougana, zobligowanego trybem postępowania habilitacyjnego do poddania się egzaminowi ustnemu przed komisją profesorską. Kandydat powiadomiony o tym warunku wystosował do niezidentyfikowanego członka tegoż gremium pismo kwestionujące zasadność owego wymogu w stosunku do swojej osoby. Powoływał się przy tym na precedensy stosowane na innych fakultetach lwowskiej uczelni, a przede wszystkim na swoje długoletnie zaangażowanie w pracę duszpasterską o wielorakim charakterze. Jakby dla kontrastu przytoczył przypadek ks. Śłósarza, który habilitował się z teologii pastoralnej, nigdy wcześniej nie zajmując się tą dziedziną, podczas gdy on już w latach 1884/85–1885/86, jeszcze przed uzyskaniem stopnia doktora teologii, pełnił obowiązki adiunkta na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Lwowskiego, wykładając teologię pastoralną i egzaminując studentów w zastępstwie ks. prof. Ludwika Klossa. Ponadto jako prefekt seminarium duchownego w latach 1883–1888 wykładał alumnom przez dwa lata homiletykę, a kilkadziesiąt wydanych drukiem publikacji z dziedziny teologii pastoralnej stanowiło najlepszą rekomendację jego kompetencji merytorycznych⁶³. Argumenty te wyłożone ze swadą, a zarazem potwierdzające zasadność zastrzeżeń odnośnie do warunków postępowania habilitacyjnego, przekonały komisję egzaminacyjną, bowiem na posiedzeniu dnia 5 czerwca 1901 roku zwolniono ks. Jougana z egzaminu ustnego⁶⁴.

⁶² Protokół posiedzenia Kolegium Profesorów Wydziału Teologicznego c.k. Uniwersytetu we Lwowie z dnia 26 czerwca 1902..., dz. cyt.

⁶³ Zob. A. Jougan, List do NN, Lwów 26 V 1901, w: Teczka personalna ks. Alojzego Jougana..., dz. cyt.; A. Jougan, Curriculum vitae, Lemberg 10 VI 1902, w: Teczka personalna ks. Alojzego Jougana..., dz. cyt.

⁶⁴ Zob. J. Komarnicki, Kopia pisma dziekana Wydziału Teologicznego do ks. A. Jougana, Lwów 11 VI 1901, w: Teczka personalna ks. Alojzego Jougana..., dz. cyt.; Protokół posiedzenia Kolegium Profesorów Wydziału Teologicznego c.k. Uniwersytetu we Lwowie z dnia 5 czerwca 1901 r. w sprawie obsadzenia Katedry teologii pastoralnej z polskim językiem wykładowym, Lwów 25 VI 1901, w: Teczka personalna ks. Alojzego Jougana..., dz. cyt.

W kwestii obsady Katedry Teologii Pastoralnej – w sytuacji braku jednoznacznej decyzji Rady Wydziału Teologicznego – decydujący był głos metropolity lwowskiego, arcybiskupa Józefa Bilczewskiego, byłego profesora tegoż fakultetu, rektora lwowskiej uczelni, a przy tym duszpasterza doskonale zorientowanego w kompetencjach kandydatów z grona duchowieństwa archidiecezji. W odpowiedzi na pismo Prezydium Namiestnictwa we Lwowie z 12 września 1902 roku, postulujące podjęcie jednoznacznej decyzji w celu decydującego rozstrzygnięcia wątpliwości, hierarcha przedstawił obszerny elaborat analizujący naukowe i praktyczne predyspozycje obu kandydatów. Już w tym miejscu należy dodać, że opinia ta ostatecznie położyła kres wakatowi katedry. Dla ścisłości warto nadmienić, iż autorem elaboratu nie był wszakże lwowski metropolita, lecz niezidentyfikowany duchowny, być może z grona profesorskiego, świetnie zorientowany w predyspozycjach obu kandydatów, a hierarcha, składając swój autograf, zaaprobował w pełni tok przygotowanej pisemnie argumentacji.

Na wstępie opracowania autor podkreślił niezwykłą rangę wykładów teologii pastoralnej w procesie uwieńczenia intelektualnej formacji studentów. Doceniając ten fakt, akcentował konieczność desygnowania na wykładowcę najbardziej przygotowanego do tej roli kandydata, a takiego spoza Lwowa nie umiał wskazać. W dłuższym wywodzie podkreślał wymóg erudycyjnego przygotowania kandydata, gdyż wykłady winny bazować na wiedzy z dziedziny dogmatyki, etyki, prawa kanonicznego i cywilnego, psychologii, pedagogiki, socjologii, a nadto odwoływać się do osobistej praktyki duszpasterskiej. Wskazywał nadto na osobowościowe walory przeszłego profesora: praktyczną zaradność i dynamizm, jak również znajomość realiów lokalnego Kościoła archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego. Metropolita przyznawał zatem rację Radzie Wydziału Teologicznego, która opowiedziała się za kandydatami miejscowymi, najlepiej zorientowanymi w specyfice złożonych stosunków kościelno-religijnych i społeczno-politycznych Galicji Wschodniej. Odwołując się do decyzji grona profesorskiego z 26 czerwca 1902 roku, arcybiskup zaakceptował tymczasową rezygnację z osoby najmłodszego z kandydatów, ks. Adama Gerstmannna, wprawdzie najzdolniejszego, ale bez dostatecznego doświadczenia pastoralnego⁶⁵. Pozostali dwaj, czyli ks. Alojzy

⁶⁵ W cytowanym wyżej memoriale pisano na jego temat: „Z trzech habilitowanych docentów teologii pastoralnej lwowskich w propozycji Wydziału teol[ogicznego] pominięto ks. Dr. Adama Gerstmannna, ucznia szkoły insbruckiej, ur[odzonego] 1873, wyświęconego 1896. Kapłan ten, zdaniem moim, bystrością umysłu przewyższa innych współubiegających się, a rozprawa jego *O skrupulatach* (Lwów 1901, str. 51), jakkolwiek objętością niewielka, korzystnie świadczy o wiedzy autora, jego darze orientowania się w zawiłych zagadnieniach i trafnej metodzie jaką posługuje się w badaniu naukowym. Ale dotąd miał on mało sposobności do zaznajomienia

Jougan i ks. Ślósarz, posiadali wiele cech wspólnych: praktykę duszpasterską podczas pracy w parafiach, staż na etatach wychowawców alumnów i katechetów gimnazjalnych, nieprzeciętne przymioty charakteru i ducha. Ale różniło ich sporo innych elementów. Księżda Jougana charakteryzowała niezwykle ruchliwość organizatorska, społeczna i naukowa, dłuższy o 6 lat od ks. Ślószarza staż duszpasterski, udział w akcji prezentacji wykładów otwartych na aktualne tematy, zaangażowanie w misji kaznodziejskiej, uczestnictwo w stowarzyszeniach i organizacjach katolickich. Owa wielokierunkowa aktywność dobrze świadczyła o permanentnym rozwoju duchownego⁶⁶.

O wiele gorzej na tym tle wypadła charakterystyka ks. Ślószarza. Lwowski metropolita podkreślił, iż zaczął on później niż ks. Jougan edukację szkolną. Już jako kapłan przez ponad cztery lata studiował w Wiedniu⁶⁷, tylko sporadycznie udzielając się na innych polach niż naukowe. W środowisku lwowskim

[...] rzadko kiedy w roku szkolnym wychylał się poza dom i szkołę, a wakacje spędzał regularnie w rodzinnym swym miejscu, odciętej od świata Węglówce. Wprawdzie wielkie położył zasługi około odkupienia przez miasto kościoła Klarysek i jego restauracji, czyni też chwalebne i gorliwe zabiegi w celu pozyskania Kościoła św. Wojciecha i budynków do niego należących na rzecz bursy gimnazjalnej, ale starania te nie rozszerzyły jego widnokręgów, nie przysporzyły mu doświadczenia, więc nie stanowią kwalifikacji do objęcia profesury uniwersyteckiej⁶⁸.

Autor memoriału wskazał też na dysproporcję pomiędzy drukowanym dorobkiem obu kandydatów – na korzyść ks. Jougana. Pisał:

Ks. Ślósarz ogłosił drukiem trzy rzeczy: *O inwestyturze*, rozprawę słabą, ignorującą nowsze w tym przedmiocie badania, a nienależącą do zakresu teologii

się z praktyką duszpasterską i trudno sobie wyobrazić, aby zdołał z imponującą powagą prawić o swoim doświadczeniu życiowym słuchaczom, którzy latami mu dorównują lub nawet go w tej mierze prześcigają. Ks. Dr Gerstmann, jeśli wytrwa w pracy naukowej, niewątpliwie z czasem będzie cennym nabytkiem dla uniwersytetu, na razie jednak nie śmiałybym, mimo całej sympatii jaką dla niego czuję, przyznać mu pierwszeństwa przed dwoma kandydatami, znacznie starszymi i doświadczeńszymi, których Wydział teologiczny proponuje, zwłaszcza, że idzie o powierzenie wykładów na wskroś praktycznych”. Zob. J. Bilczewski, Kopia pisma do Prezydium Namiestnictwa we Lwowie..., dz. cyt., s. 2–3.

⁶⁶ Zob. J. Bilczewski, Kopia pisma do Prezydium Namiestnictwa we Lwowie..., dz. cyt., s. 1–5.

⁶⁷ W rzeczywistości przebywał na studiach 5 lat.

⁶⁸ J. Bilczewski, Kopia pisma do Prezydium Namiestnictwa we Lwowie..., dz. cyt., s. 4–5.

pastoralnej; *O cenzurach kościelnych* (Lwów 1900, str. 102 w 8-ce), kompilację, na której literatura polska nic nie zyskała, bo gruntowniej tę materię opracował ks. Dr Opieliński⁶⁹ profesor w Gnieźnie; wreszcie rozprawę *O władzy kluczków w Kościele*, rzecz więcej dogmatyczną niż pasterską⁷⁰.

Publikacje te nie wskazywały więc – według arcybiskupa – na zainteresowanie autora dziedziną teologii pastoralnej, inaczej niż prace ks. Jougana, który górował nad swoim konkurentem również w dziedzinie formy wypowiedzi, co nie jest obojętne w sytuacji pracy ze studentami, która wymagała poprawności wyrażania myśli. „Ks. Śłószarz ma umysł raczej recepcyjny niż produktywny; to co przeczytał zachowa wiernie w pamięci i powtórzy, lecz nie przetworzy [...]”⁷¹. Autor opinii przewidywał, iż odpowiednio ukierunkowany będzie on mógł dobrze funkcjonować na każdym odpowiedzialnym stanowisku, podczas gdy ks. Jougan od najwcześniejszych lat zmierzał do osiągnięcia – uczciwymi metodami – katedry uniwersyteckiej. Reasumując, metropolita jednoznacznie opowiedział się za desygnowaniem przez Ministerstwo Wyznań i Oświaty osoby ks. Jougana na stanowisko profesora nadzwyczajnego Katedry Teologii Pastoralnej z polskim językiem wykładowym⁷².

Ostatecznie postulat ten doczekał się realizacji na mocy cesarskiego dekretu z 7 kwietnia 1903 roku, który przyznawał ks. doc. Jouganowi nominację na profesora nadzwyczajnego teologii pastoralnej z polskim językiem wykładowym na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Lwowskiego⁷³. Nieco ponad dwa lata później, 20 sierpnia 1905 roku, uzyskał on awans na profesora zwyczajnego tegoż przedmiotu⁷⁴.

Tytułem dopowiedzenia warto dodać, iż Katedra Teologii Pastoralnej nie miała jednak szczęścia do kierowników. Zaledwie dwa lata później, wskutek nieznanego bliżej konfliktu z arcybiskupem Józefem Bilczewskim, ks. prof. Jo-

⁶⁹ Zob. J. N. Opieliński, *Komentarz do cenzur kościelnych po dziś dzień obowiązujących*, Poznań 1896; J. N. Opieliński, *O cenzurach kościelnych z uwzględnieniem najświętszych dekretów Stolicy św.*, Poznań 1894.

⁷⁰ J. Bilczewski, Kopia pisma do Prezydium Namiestnictwa we Lwowie..., dz. cyt., s. 5–6.

⁷¹ J. Bilczewski, Kopia pisma do Prezydium Namiestnictwa we Lwowie..., dz. cyt., s. 6.

⁷² Zob. J. Bilczewski, Kopia pisma do Prezydium Namiestnictwa we Lwowie..., dz. cyt., s. 7.

⁷³ Zob. L. Ćwikliński, Dekret szefa Ministerstwa Wyznań i Oświaty o nominacji ks. doc. A. Jougana na prof. nadzwyczajnego, Wien 18 IV 1903, w: Teczka personalna ks. Alojzego Jougana..., dz. cyt.

⁷⁴ Zob. J. Wolczański, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie...*, dz. cyt., s. 264.

ugan został przezeń zmuszony do rezygnacji ze stanowiska. Miał wtedy 52 lata, a więc był w pełni rozwoju sił twórczych. Dekret emerytalny otrzymał 14 kwietnia 1907 roku.⁷⁵ Wówczas na horyzoncie ponownie pojawił się ks. doc. Adam Gerstmann, który z polecenia Ministerstwa Wyznań i Oświaty objął zastępstwo wykładów teologii pastoralnej⁷⁶. Jeszcze tego samego roku, 19 grudnia, został mianowany profesorem nadzwyczajnym, a 6 sierpnia 1910 roku – profesorem zwyczajnym tegoż przedmiotu. Katedrą Teologii Pastoralnej kierował do roku akademickiego 1919/20 włącznie⁷⁷, po czym w II Rzeczypospolitej rozpoczęły się nowe dzieje katedry, niezwiązane już z niniejszym tematem.

Tak więc kandydatura ks. doc. Śłószarza na etat profesora uniwersyteckiego ostatecznie przepadła. On sam zapewne nie uważał tej funkcji za warunek *sine qua non* swojej egzystencji. Preferował raczej działalność katechetyczną, kościelną i organizacyjną w administracji lokalnego Kościoła czy duszpastersko-społeczną niż trud uczonego teologa oraz pisarza. Jednak jeszcze przez 15 lat, włącznie z semestrem 1916/17, w trakcie którego umarł, jego nazwisko pojawiało się w katalogach wykładowców i planie wykładów Wydziału Teologicznego, a w roku akademickim 1902/03 był nawet delegatem docentów do kolegium profesorskiego. Poza jednogodzinnym wykładem w II semestrze roku akademickiego 1901/02 i I–II semestrze roku akad. 1902/03, nie prowadził – oprócz sporadycznych zastępstw nieobecnych profesorów – żadnych innych zajęć uniwersyteckich, co rejestruje niżej zamieszczona tabela nr 1. Ponadto w roku akad. 1902/03 pełnił obowiązki delegata docentów do kolegium profesorów fakultetu teologicznego⁷⁸. W katalogach składu osobowego i wykładów Uniwersytetu Lwowskiego – aż do swej śmierci w roku 1917 – figurował jako docent prywatny w kategorii: członkowie ciała nauczycielskiego nie należący do grona profesorów, ale nie był w jakikolwiek sposób czynnie zaangażowany w życie uczelni⁷⁹.

⁷⁵ Zob. Kopia pisma Namiestnictwa we Lwowie do Kurii Metropolitalnej ob. łac., Lwów 16 V 1907, w: Teczka personalna ks. Jana Śłószarza..., dz. cyt., f. 26, op. 5, nr 220.

⁷⁶ Zob. Kopia pisma Namiestnictwa we Lwowie do Kurii Metropolitalnej ob. łac., Lwów 16 V 2901..., dz. cyt.

⁷⁷ Zob. J. Wołczański, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie...*, dz. cyt., s. 257.

⁷⁸ Zob. C.K. *Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I. we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów w półroczu zimowym 1902/03...*, dz. cyt., s. 7; C.K. *Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I. we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów w półroczu letnim 1902/03...*, dz. cyt., s. 7.

⁷⁹ Zob. C.K. *Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I. we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów z lat 1902/03–1917/18*, Lwów 1902–1917 (wykaz w zestawieniu źródeł drukowanych).

Tabela 1. Działalność dydaktyczna ks. Ślósarza na Uniwersytecie Lwowskim w latach 1889/90–1902/03.



L.p.	Rok akademicki	Semestr	Tytuł wykładu	Liczba godzin
1.	1888/89	?	Nowy Testament (zastępstwo ks. prof. Józefa Watzki)	?
		?	Stary Testament (zastępstwo o. prof. Klemensa Sarnickiego OSMB)	?
		?	Historia ecclesiastica (zastępstwo ks. prof. Józefa Delkiewicza)	?
2.	1889/90	?	Teologia pastoralna (zastępstwo ks. prof. Ludwik Klossa)	7
3.	1890/91	I	Historia ecclesiastica (zastępstwo ks. prof. Józefa Delkiewicza)	9
4.	1901/02	II	O udzielaniu św[iętego] Sakramentu pokuty	1
5.	1902/03	I–II	O udzielaniu św[iętego] Sakramentu pokuty	1

Źródło: C.K. *Uniwersytet im. Cesarza Franciszka I we Lwowie, Skład Uniwersytetu i program wykładów 1888/89–1902/03*, Lwów 1888–1902.

Jakby przeczuwając niewielkie własne szanse na stabilizację na gruncie uniwersyteckim, ks. Ślósarz już 27 października 1901 roku złożył podanie do Kurii Metropolitalnej we Lwowie na opróżnioną kanonię fundacji Zaleskich we lwowskiej Kapitulie Metropolitalnej. Petycję podpisał jako katecheta Wyższej Szkoły Realnej we Lwowie, nie wspominając o adiunkturze uniwersyteckiej⁸⁰. Po trzech latach, 30 grudnia 1904 roku, otrzymał nominację na kanonika gremialnego Kapituły Metropolitalnej ob. łac. we Lwowie. Na tym stanowisku spędził 13 ostatnich lat swego życia, awansując w 1916 roku do rangi prałata kapituły lwowskiej⁸¹.

⁸⁰ Zob. J. Ślósarz, Podanie do Kurii Metropolitalnej ob. łac. we Lwowie, Lwów 27 X 1901, Akta Konsystorskie 1901, Archiwum Archidiecezji Lwowskiej ob. łac. w Krakowie; Tabela służbowa ks. Jana Ślósarza, bmr, w: *Teczka personalna ks. Jana Ślósarza...*, dz. cyt.

⁸¹ Zob. *Enleclus cleri saecularis ac regularis Archidioecesis Leopoliensis ritus latini pro Anno Domini 1916...*, dz. cyt.

Wydaje się, że starania ks. Śłósarza o wejście do elitarnego panteonu profesorów Uniwersytetu Lwowskiego nie szły w parze z jego intelektualnymi predyspozycjami. Nie można odmówić mu ani solidnego wykształcenia, choć bez wyraźnego ukierunkowania na określoną dziedzinę nauki, ani pracowitości, wytrwałości, rzetelności oraz uczciwości w realizacji zamierzeń. Nie miał jednak rodowych tradycji pracy naukowej ani wspierających go rodzinnych koligacji, oddanych przyjaciół ani przekonanych do niego protektorów. Nie miał też wreszcie przysłowiowego szczęścia. Pomimo fiaska jego starań o pracę na Uniwersytecie Lwowskim jego życie można uznać za spełnione, bowiem zrealizował się w innych obszarach pracy społeczno-religijnej, odnosząc tam spektakularne sukcesy, o czym traktują zamieszczone w niniejszej publikacji opracowania.

STRESZCZENIE:

Ksiądz Jan Śłószarz jako duchowny archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego czynnie związany był w latach 1886–1903 z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu Lwowskiego. Po uzyskaniu doktoratu na Uniwersytecie Wiedeńskim (w 1885 roku) został zatrudniony we lwowskiej Almae Matris w charakterze adiunkta, po czym (w 1901 roku) zdobył stopień naukowy doktora habilitowanego z teologii pastoralnej. Jako docent prywatny czynił starania o objęcie kierownictwa Katedry Teologii Pastoralnej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Lwowskiego, ale bez powodzenia. Przez 17 lat prowadził wykłady zlecone lub zastępował nieobecnych profesorów, publikując przy tym drobne rozprawy i artykuły naukowe. Dalszą aktywność zawodową przerwała w roku 1917 śmierć.

SŁOWA KLUCZOWE: Ks. Jan Śłószarz, ks. Alojzy Jougan, ks. Adam Gerstmann, Wydział Teologiczny, Uniwersytet Lwowski, abp Józef Bilczewski

ABSTRACT:

Rev. Jan Śłószarz, as a priest of the Roman Catholic Archdiocese of Lwów, was associated with the Faculty of Theology of the University of Lwów. After obtaining a doctoral degree at the University of Vienna, he was hired at his Almae Matris as an adjunct professor and in 1901 he obtained the academic degree of habilitated doctor at pastoral theology. As a privatdozent he tried to become the director of the academic department of the pastoral theology, however unsuccessfully. For 17 years he was giving commissioned lectures as well as he was replacing absent professors, publishing in this time several small treatises and scientific articles. Further professional activity was interrupted by his death in 1917.

KEYWORDS: Rev. Jan Śłószarz, Rev. Alojzy Jougan, Rev. Adam Gerstmann, Abp Józef Bilczewski, Faculty of Theology, University of Lwów